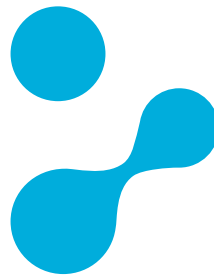

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

MARIE AROLA

Vanhemmuuden tukeminen sijais- huollossa

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Arola, Marie: Vanhemmuuden tukeminen sijaishuollossa
Opinnäytetyö, AMK
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2024
Sivumäärä: 32 + 2 liitettä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella vanhempien osallisuutta sijaishuollossa ja luoda sen pohjalta toimintamalli lastenkotiin. Opinnäytetyöllä pyritään kehittämään lastensuojelulaitoksen ja vanhempien välistä yhteistyötä. Opinnäytetyön tilaajana toimi yksityinen lastensuojelulaitos. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsiteltiin lastensuojelua, vanhemmuuden osallisuutta, huostaanoton kriisivaihetta ja vanhemmuuden tukemisen keinoja.

Tiedonkeruu toteutettiin strukturoidulla lomakehaastattelulla. Haastatteluun osallistui viisi vanhempaa. Haastattelujen analysoinnin jälkeen laadin toimintamallin lastenkodin työntekijöille. Toimintamalli on kolmivaiheinen ja se ohjaa lapsen omaohjaajaa työssään. Toimintamallin sisältö on käyty yhdessä lastenkodin henkilökunnan kanssa läpi.

Haastattelujen tulokset osoittivat tyytyväisyyttä lastenkodin yhteydenpitoon ja vanhempien kuulluksi tulemisen tunteeseen. Kehityskohteiksi nousivat omaohjaajatyöskentely sekä vierailut lastenkodilla. Vanhempien henkilökohtainen tuki lastensuojelussa tulisi olla vaikuttavampaa.

Laadukkaalla yhteistyöllä lisätään vanhemman kuulluksi tulemista sekä osallisuutta. Lastenkodin henkilökunnan tulee olla helposti lähestyttäviä sekä heidän tulee kohdata vanhemmat arvostavasti ja luottamuksella. Toimiva yhteistyö on niin lapsen, vanhemman kuin sijaishuoltoipaikan etu.

Avainsanat: sijaishuolto, huostaanotto, omaohjaaja, vanhemmuus, osallisuus

ABSTRACT

Arola, Marie: Supporting parenting in foster care

Bachelor's thesis

Bachelor's of Social Services

December 2024

Number of pages: 32 + 2 attachments

The purpose of this thesis was to examine parents' participation in foster care and create an operating model for children's home based on it. The endeavour of this thesis is to develop collaboration between children's home employees and parents. The theoretical part of the thesis includes child welfare, parental involvement, the crisis phase of foster care and forms of parenting support.

The information was gathered by structured form interview. Five parents participated in the interview. After analyzing the interviews, I created an operating model for the children's home employees. The operating model has three phases and guides personal instructors in their work. The content of the operating model has been reviewed together with the children's home employees.

The results of the interviews showed content with the communication and the feeling that parents were heard. The areas of development included personal instructor work and visits to the children's home. Parents' personal support in child welfare should be more effective.

With high-quality collaboration we increase parents' ability to be heard and their involvement increases. The employees of the children's home should be approachable and they should treat the parents with respect and trust. Effective cooperation is in the interest of the child, the parent and the foster care unit.

Keywords: foster care, custody, personal instructor, parenting, participation

ALKUSANAT

Lämmin kiitos haastatteluun osallistuneille vanhemmille. Opinnäytetyön myötä ammattitaitoni syveni sekä ymmärrys lastensuojelun moniulotteisuuteen lisääntyi. Haluan myös kiittää opinnäytetyön tilaajaa työn ohjauksesta ja annetusta tuesta matkan varrella.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
2.1 Lastensuojelun toteuttamisen lähtökohdat	7
2.1.1 Lastensuojelun asiakassuunnitelma	8
2.1.2 Avohuolto	9
2.1.3 Kiireellinen sijoitus	10
2.1.4 Huostaanotto	11
2.1.5 Sijaishuolto	12
2.2 Yhteistyövelvoite	13
2.3 Vanhemman osallisuus	14
2.3.1 Asiakassuunnitelma vanhemmuuden tueksi	14
2.3.2 Huostaanotto on koko perheen kriisi	15
2.3.3 VOIKUKKIA-vertaistukiryhmä ja SOIHTU-valmennus	17
3 TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN	18
3.1 Tarve ja tavoite	18
3.2 Kysymysten asettelu ja haastatteluiden toteutuminen	19
3.3 Analysointi	20
4 LOMAKEHAASTATTELUN TULOKSET	21
4.1 Lastenkodin toiminta	21
4.2 Vierailut lastenkodilla	23
4.3 Numeerinen arviointi ja yhteistyö	23
4.4 Vanhemmuuden tuki	25
5 KEHITETYN TOIMINTAMALLIN KUVAUS	28
6 POHDINTA	31
LÄHTEET	33
LIITE 1	37
LIITE 2	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on vanhemmuuden osallisuus sijaishuollossa. Opinnäytetyön tilaajana toimii yksityinen lastenkoti. Lastenkotiin on sijoitettuna avo- sekä sijaishuollon palveluiden kautta lapsia. Lastenkoti on seitsemän paikkainen.

Vanhemmat ovat suuressa osassa lapsen elämää, ja yhteistyö heidän kanssaan on ensiarvoisen tärkeää. Ajattelen, että alussa kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, vanhemmat jäävät usein yksin erittäin vaikeaan tilanteeseen ja yhteydenpito sekä yhteisten sääntöjen löytäminen voi olla haastavaa. On kuitenkin niin lapsen, vanhemman ja sijaishuoltopaikan etu, että työtä tehdään yhdessä. Tämän vuoksi opinnäytetyö kiteytyy vanhempien haastatteluun ja lastensuojelun tietoperustaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa perehdytyskansioon toimintamalli, jolla tuetaan vanhempien osallisuutta lapsen sijoituksen aikana. Toimintamalli tukee yhteistyötä, toimii ohjeistuksena työntekijöille sekä kannustaa avoimeen keskusteluun.

Toivon, että opinnäytetyön lukijalle avautuu vanhemman asema sijaishuollossa sekä se, että kuinka tärkeää on kehittää laadukkaampaa yhteistyötä.

2 LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Lastensuojelun toteuttamisen lähtökohdat

Lastensuojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, lastensuojelulakiin sekä muihin lakeihin. Lastensuojelulaki koskee kaikkia lapsia, jotka asuvat tai oleskelevat Suomessa. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Riittävän varhaisella tuella ja ennaltaehkäisevällä työllä, jossa on tärkeässä osassa neuvola, päivähoito ja koulu, pyritään ehkäisemään ongelmien syntyminen tai niiden paheneminen. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2023.)

Lastensuojelun keskeisinä periaatteina ovat lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Lastensuojelun yhtenä tehtävänä on tukea vanhempia, huoltajia tai muita vastaavia henkilöitä lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta tai kun lastensuojelua toteutetaan, tulee aina ensisijaisesti huomioida lapsen etu. Lastensuojelussa tulee käyttää ensisijaisesti avohuollon tukitoimia mutta jos sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. (Tapio Rätty, 2019, s. 9.)

Lastensuojelun keskusliiton tekemässä selvityksessä, tuodaan esille vaikuttavan lastensuojelun ja toimivan palvelujärjestelmän elementit. Selvitykseen osallistuivat kokemusasiantuntijat. Kokemusasiantuntijoiden mukaan kriittisinä elementteinä ovat siirtymät, joissa tapahtuu arviointia tuen tai palveluiden tarpeesta sekä asiakassuhteen laatu. Arviointi on vahvasti läsnä lastensuojelutyössä ja ammattilaisen tulkinnat asiakkaan kertomasta ja sanomasta toimivat mittareina. Arviointiin ja siihen liittyviin toimenpiteisiin liittyy merkittävänä osana ajoitus. Kokemusasiantuntijoiden mukaan asiakassuhteen laatu luo onnistuneen lastensuojelun ulottuvuuden. Asiakassuhteiden vaikuttavuus syntyy kahdeksasta elementistä: rakkaudesta, luottamuksesta, osallisuudesta,

yksilöllisyydestä, kokonaisvaltaisuudesta, osaamisesta, kuntouttamisesta ja jatkuvuudesta. (Hokkila, 2023, s.93–94.)

2.1.1 Lastensuojelun asiakassuunnitelma

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 6 luku, 30 §.)

Lastensuojelulaissa kerrotaan myös huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmasta. Tällöin asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä miten järjestetään erityinen tuki, apu sekä terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus tai muu opetus järjestetään. Näiden lisäksi asiakassuunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistointi hänen vanhempien ja muiden läheisten henkilöiden kanssa. Asiakassuunnitelmassa tulee myös aina arvioida perheen jälleen yhdistämisen tavoite. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa asiakassuunnitelman laatimisesta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 6 luku, 30 §.)

2.1.2 Avohuolto

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Tämän lisäksi avohuollon tukitoimien tehtävänä on tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien tai lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytännön ja -mahdollisuuksia. Hyvinvointialueen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. (Lastensuojelulaki, 417/2007, 7 luku, 34 §.)

Kun lastensuojelun tarve johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asuinoloista tai asunnottomuudesta, on hyvinvointialueen järjestettävä riittävä taloudellinen tuki ja yhteistyössä kunnan kanssa korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet. (Lastensuojelulaki, 417/2007, 7 luku, 35 §.)

Avohuollon tukitoimia ovat: tuki lapsen ja perheen tilanteen selvittämiseen, taloudellinen ja muu tuki lapsen koulunkäynnissä, asunnon ja ammatin hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä, hoito- ja terapiapalvelut, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus sekä muut palvelut ja tukitoimet. (Lastensuojelulaki, 417/2007, 7 luku, 36 §.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena. Avohuollon sijoitus voi olla tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa, johon lapsi osallistuu yhdessä vanhemman, huoltajan tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti myös yksin, sijoitukseen vaaditaan yli 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. ”Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen: 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi; 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.” (Lastensuojelulaki, 417/2007, 7 luku, 37 §.)

2.1.3 Kiireellinen sijoitus

Lastensuojelulain määrittelemänä kiireellinen sijoitus tehdään silloin kun, lapsi on välittömässä vaarassa. Lapselle voidaan järjestää kiireellisenä sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito jos, 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveytensä tai kehityksensä käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai käyttäytyä siihen rinnastettavalla tavalla. (Lastensuojelulaki, 417/2007, 8 luku, 38§.)

Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta tekee sosiaalityöntekijä. Sosiaali- ja terveysministeriö ovat ohjeistaneet sosiaalityöntekijöitä suhtautumaan erityisellä vakavuudella lapsen kertomaan vaaraan. Sosiaali- ja terveysministeriö ovat luonnehtineet vaaratilanteiksi esimerkiksi, kun vanhemmat eivät akuutin ja vakavan päihde- tai mielenterveysongelmansa vuoksi kykene huolehtimaan lapsesta tai pieni lapsi on kotona ilman hoitajaa. Myös esimerkiksi vanhempien välinen väkivalta, henkinen väkivalta, lapsen pitkään jatkunut päihteiden käyttö, väkivaltaisuus tai kotoa karkaaminen voivat olla kiireelliseen sijoitukseen johtavia vaaratilanteita. Kiireellisen sijoituksen päätös on voimassa 30 vuorokautta, mutta sijoitusta voidaan jatkaa toiset 30 vuorokautta, jos huostaanoton tarvetta ei ole ehditty tarpeeksi selvittää. Kun peruste sijoitukselle on lakannut, on sosiaalityöntekijän välittömästi päätettävä kiireellinen sijoitus. Sama sosiaalityöntekijä ei voi tehdä päätöstä kiireellisestä sijoituksesta sekä sen jatkamisesta. Kiireellisen sijoituksen jatkamisesta voi tehdä päätöksen johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä kelpoisuusehdot täyttävä sosiaalityöntekijä. Kiireellisen sijoituksen aikarajat voidaan ylittää tilanteissa, joissa viranhaltija tekee kiireellisen sijoituksen aikana huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeuteen, huostaanotto on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa ennen lapsen kiireellistä sijoitusta. Hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi antaa väliaikaismääräyksen lapsen olinpaikasta ja hoidon järjestämisestä huostaanoton tuomioistuinkäsittelyn ajaksi. (Lamponen, 2022, s. 19-22.)

2.1.4 Huostaanotto

Huostaanotto on viranomaisten viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Lapsen huostaanotto tarkoittaa sitä, että vastuu hoidosta ja kasvatuksesta siirtyy viranomaisille. Huostaanotto on monivaiheinen prosessi. Huostaanottoon tulee olla lastensuojelulain 40§:n mukaiset edellytykset. Edellytykset täyttyvät, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla vastaavalla tavalla. Valmisteltaessa huostaanottoa tulee esimerkiksi arvioida lapsen kasvuolosuhteet, elämäntapojen vahingollisuus sekä lapsen etu.

Lapsen huostaanottoa käsiteltäessä tulee järjestää neuvotteluja lapsen perheen tai muiden läheisten kanssa. Perheen kanssa voidaan yhdessä arvioida, ketä neuvotteluihin kutsutaan mutta lopullisen päätöksen tekee vastuusosialityöntekijä. Neuvotteluissa pyritään aina hyvään yhteistyöhön. Kun pohditaan lapselle sopivaa sijaishuoltopaikkaa, tulee huomioida huostaanoton perusteet, lapsen mahdollisuudet pitää yhteyttä läheisiinsä sekä lapsen etu. Ennen kuin lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, tulee selvittää läheisten mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai miten he muuten voivat osallistua lapsen tukemiseen.

Kun sijaishuoltopaikka on päätetty, tehdään sijaishuollon asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaan kirjataan tarkemmin sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet. Lapselle ja tämän vanhemmille tulee järjestää tilaisuus tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä huostaanotosta ja sijaishuoltopaikasta. Huostaanotto voi olla suostumukseen perustuva tai tahdonvastainen. Huostaanotto muuttuu tahdonvastaiseksi, jos 12-vuotta täyttänyt tai hänen huoltajansa vastustaa huostaanottoa. Tahdonvastaisen huostaanoton ratkaisee hallinto-oikeus.

Lapsen terveydentila tulee tarkastaa ennen huostaanottoa tai vaihtoehtoisesti välittömästi sen jälkeen. Huostaanottopäätös on voimassa toistaiseksi ja päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18-vuotta. Huostaanoton lopettamista koskeva päätös ei saa koskaan olla lapsen edun vastainen. (THL, 2024a.)

2.1.5 Sijaishuolto

Aikuisen näkökulmasta lapsen reaktiot ja käyttäytyminen voivat näyttäytyä ristiriitaiselta tai vaikeasti tulkittavilta. Eikä ihme, sillä onhan tilanne lapselle hyvin hämmentävä. Lapsi tarvitsee paljon vierellä kulkemista, kuuntelua, huolien jakamista ja aikuisen turvallista läsnäoloa. Tunnekokemus turvallisuudesta, hyväksynnästä ja yhteenkuulumisesta ei rakennu hetkessä, vaan arjessa kohdaten ja yhdessä tehden. (Saaristo ym., 2022, s.11.)

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto koskettaa huostaanotettuja, kiireellisesti sijoitettuja sekä väliaikaisesti lastensuojelulain 83§ mukaisesti sijoitettuja lapsia. Sijoituspaikkoina toimivat useimmiten perhehoito, ammatilliset perhekodit tai lastensuojelulaitokset. Sijaishuoltopaikka tulee valita lapsen tarpeet huomioiden. Ensisijaisesti lapsi pyritään sijoittamaan perhehoitoon. Jos perhehoito ei ole lapsen edun mukainen, sijoitetaan lapsi laitoshoidon. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa lapsen sijoituksen valmistelusta sekä sijaishuoltopaikan valinnasta. Päätöksen sijoituksesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämä sosiaalityöntekijä. Tärkeänä osana on, että sijaishuoltopaikkaa päätettäessä tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen, perheen sekä tulevan sijaishuoltopaikan kanssa. Sijaishuoltopaikan kanssa tulisi avoimesti keskustella lapsen ja perheen tilanteesta sekä mahdollisista haasteista, jotka saattavat vaikuttaa sijoitukseen. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa tulee huomioida lapsen mahdollisuudet pitää yhteyttä lähiverkostoonsa.

Sijaishuollossa on turvattava lapselle tärkeät ihmissuhteet. Lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempiaan sekä muita tärkeitä läheisiä. Sijaishuollossa on lapsen edun mukaisesti huomioitava tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Harkittaessa huostassa pidon lopettamista, on huomioitava lapsen etu ja mielipide, sijaishuollon kesto, lapsen ja sijaishuoltopaikan välisen kiintymyssuhteen laatu sekä lapsen ja vanhempien välinen kanssakäyminen. Huostaanoton edellytysten lakkaamisesta huolimatta huostassapitoa ei saa lopettaa, jos se on selvästi vastoin lapsen etua. Sijaishuollon päättyminen tarkoittaa lapsen elämään suurta muutosta. Lapsen kotiin palaaminen tulee tehdä suunnitellusti. Usein ennen lopullista huostassapidon lopettamista lapsi voidaan sijoittaa kuudeksi kuukaudeksi väliaikaisesti kotiin. (THL, 2024b.)

2.2 Yhteistyövelvoite

Lastensuojelulaissa mainitaan sijaishuollon aikana tehtävästä yhteistyöstä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, sijaishuoltopaikan edustajan sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee tehdä yhteistyötä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007, luku 10, 52§.)

Yhteistyövelvoitteella pyritään turvaamaan lapsen tasapainoinen kehitys, huollon jatkuvuus sekä sijoituksen onnistuminen. Yhteistyövelvoitteessa olisi tärkeää saada vanhemmat ymmärtämään sijaishuollon tavoitteet sekä lapsen hoidon periaatteet. Laadukas yhteistyö luo mahdollisuuden lapselle kiintyä sijaishuoltopaikkaansa. Tämä mahdollistaa lapsen psyykkisen hyvinvoinnin sekä edellytykset tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. Sijaishuoltoon siirtymävaiheessa yhteistyö on erityisen tärkeää. Sijaishuoltopaikassa vastaanotavalla henkilöllä tulee olla riittävästi aikaa lapselle, jotta lapsi pääsee tutustumaan tiloihin, henkilökuntaan, muihin lapsiin sekä yksikön käytäntöihin. Hyvin

onnistunut siirtymävaihe luo lapselle ja hänen läheisilleen tervetulleen ja turvallisen olotilan. (THL, 2023c.)

2.3 Vanhemman osallisuus

Lastensuojelussa vanhemman osallisuus on esimerkiksi mahdollisuutta tulla kuulluksi, osallistua toimintaan, tietää omat oikeutensa sekä mahdollisuus vaikuttaa perheensä asioihin. Osattomuudella taas tarkoitetaan vanhemman kokemusta jäädä kuulematta, heikkoa ymmärrystä lastensuojelun periaatteista, hallinnan menettämisen tunnetta sekä epäluottamusta palvelujärjestelmää ja viranomaisia kohtaan. (Ahvenainen & Hellsten, 2022, s.5.)

Lapsen vanhemmat ovat merkittävässä osassa siinä, että onnistuuko lastensuojelun tehtävä, toimivatko palvelut ja onko niillä vaikuttavuutta. Kasper ry:n teettämien kyselyjen mukaan, vanhemmat ovat kokeneet jääneensä sivulliseksi lapsensa asioissa, osallisuus ei ole toteutunut sekä perheelle tarjotut palvelut eivät ole kohdanneet perheen tarpeita. Lisäksi lastensuojeluasiakkuus aiheuttaa vanhemmalle häpeää, joka vaikuttaa tuen hakemiseen. Riittävä vuorovaikutus ja tiedon jakaminen lisäävät asiakasosallisuutta ja luottamusta. (Salonen & Hiltunen, 2024.)

2.3.1 Asiakassuunnitelma vanhemmuuden tueksi

Lastensuojelulaissa on mainittuna myös lapsen vanhempien asiakassuunnitelman tarpeellisuus. Vanhemmille on laadittava oma asiakassuunnitelma vanhemmuuden tueksi, jollei laatimista koeta tarpeettomana. Lähtökohtana asiakassuunnitelmaan on lapsen ja vanhemman tilanne, huostaanoton perusteet sekä sijaishuollon tarkoitus. Asiakassuunnitelmassa on arvioitava vanhemman palvelutarve sekä mitä erityisen tuen keinoja on edistää perheen jälleenyhdistämistä. Asiakassuunnitelman laatimiseen osallistuu vanhempi sekä

mahdollisesti toinen vanhempi/huoltaja, vanhemman omatyöntekijä tai sosiaalityöntekijä sekä mahdollisesti vanhemman omatyöntekijä päihde- tai mielen-terveyshuollosta.

Vanhemman asiakassuunnitelmaan kirjataan tausta ja nykytilanne, esimerkiksi huostaanoton syyt, vanhemman hyvinvoinnin tila, taloudellinen tilanne, työn ja asumisen tilanne, perhesuhteet sekä mahdolliset hoitokontaktit. Suunnitelmaan pyritään mahdollisimman hyvin kartoittamaan vanhemmuuteen vaikuttavat tekijät. Asiakassuunnitelmassa arvioidaan jo käytetyt tukitoimet sekä mitkä tukimuodot jatkossa tukisi vanhemmuutta. Lapsen ja vanhemman yhteydenpito ja sen tukeminen kirjataan asiakassuunnitelmaan. Asiakassuunnitelmaan kirjataan tavoitteet, jotka vanhempi kokee tärkeäksi sekä vanhemmuuden tukemiseen sekä perheen jälleenyhdistämiseen. Lopuksi asiakassuunnitelmaan kirjataan tukitoimien kesto aika, mahdolliset eriävät mielipiteet sekä seuraava tapaaminen, jolloin tarkistetaan asiakassuunnitelman eteneminen. Asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa. (Pesäpuu ry, n.d.)

2.3.2 Huostaanotto on koko perheen kriisi

”Huostaanotto sattuu. Vaikka tiedostaisi että se on lapsen parhaaksi, silti se sattuu. Tunteiden myllerrys on valtavaa, eikä ikävä ole pienin tunteista. Avuttomuus ja riittämättömyyden tunne ovat osa kaaosta joka vanhemman mielen täyttää huostaanottopäätöksen jälkeen.” (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024.) Kun päädytään huostaanottopäätökseen, vanhempi elää sokkivaiheessa. Vanhemman voi olla vaikea käsittää mitä on tapahtunut sekä kokee suurta huolta pidetäänkö hänen lapsestaan hyvää huolta ja pärjääkö lapsi. Huostaanoton alussa vanhemman kyky vastaanottaa tietoa sekä ymmärtää ja muistaa asioita voi olla heikkoa. Tämä tulisi huomioida työskentelyssä. Tilanteeseen liittyviä asioita tulisi käydä läpi rauhallisesti ja mahdollisesti useaan otteeseen. Heti alkuvaiheessa annettu tuki voi lyhentää huostaanoton aiheuttamaan

surua sekä helpottaa tulevaa työskentelyä perheen kanssa. Huostaanottoon liittyy monia tunteita: viha, häpeä, syyllisyys ja katkeruus. Kriisityön osana on auttaa vanhempaa tunnistamaan ja purkamaan omat tunteensa sekä ymmärtämään kriisin eri vaiheet. Jos vanhempi jää kriisin vaiheisiin, epäoikeudenmukaisuuden tunteeseen tai kieltää totuuden, saattaa hän jäädä vihaan tai katkeruuteen. Tämä taas vaikuttaa lapsen kiinnittymiseen sijaishuoltoonpaikkaan, lapsi saattaa kokea, ettei hänellä ole lupaa aloittaa uutta elämää sijaishuoltoonpaikassaan. Tärkeää on päästä vanhemman kanssa työstämään tilannetta ja sen aiheuttamia tunteita sekä muuttamaan ne hyväksynnäksi. (THL, 2024d.)

Kriisiapua tarjoaa esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempainpuhelin sekä chat. Vanhempainpuhelimessa voi keskustella mistä tahansa vanhemmuuteen liittyvästä asiasta. Päivystäjänä toimii MLL:n kouluttama työntekijä. Nimettömän puhelun ja chatin lisäksi vaihtoehtona on nettikirje. Kaikki yhteydenotot käsitellään anonyymisti sekä luottamuksella. MLL mainitsee verkkosivuillaan, että vanhempia tukemalla autetaan koko perheen hyvinvointia. Yhteydenotolla voi saada keskusteluapua, tukea sekä uusia näkökulmia lasten kasvattamiseen ja vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2024.)

Vaikeassa elämäntilanteessa tai akuutissa kriisitilanteessa apua voi myös hakea Suomen Mielenterveys ry:n kautta. Mieli ry tarjoaa ympärivuorokauden kriisipuhelimen, johon voi soittaa nimettömästi ja luottamuksellisesti. Tämän lisäksi mahdollisuutena keskustella chatin kautta tai hakeutua vastaanotolle tapaamiselle. Vastaanotolta saa keskustelutukea vaikeissa elämäntilanteissa, käynnit ovat maksuttomia eikä lähetettä tarvita. (Suomen Mielenterveys ry, n.d.)

2.3.3 VOIKUKKIA-vertaistukiryhmä ja SOIHTU-valmennus

Sijaishuollossa asuvien lasten vanhemmille on rajatusti tarjolla erilaisia tukimuotoja. Akuutin kriisivaiheen jälkeen on kuitenkin mahdollista jatkaa avunsaamista vertaistukiryhmässä sekä kouluttautua kokemusasiantuntijaksi tai tukihenkilöksi muille sijaishuollon vanhemmille.

Kasvatus- ja perheneuvonta ry, lyhennettynä Kasper ry tarjoaa monenlaista tukea vanhemmille, joiden perhe on lastensuojelun asiakkaana. VOIKUKKIA-vertaistukiryhmä on tarkoitettu vanhemmille, joiden lapsi on sijoitettu tai huostaanotettu. Ryhmämalli perustuu vertaistuen voimaan sekä vanhempien kokemusten käsittelyn tukemiseen. Ryhmä on suljettu, jossa osallistujat pysyvät samana koko prosessin. Ryhmän vetäjinä toimivat kaksi koulutettua VOIKUKKIA-ohjaajaa. Tapaamiskerrat on jaettu teemoittain, kriisivaiheesta muuttuneeseen suhteeseen. Aiheina ovat myös esimerkiksi yhteydenpito lapseen sekä vanhemman suhde viranomaisiin ja sijaishuollon työntekijöihin. Tärkeässä osassa työskentelyä on tulevaisuuden näkymät, vanhemman voimavarat, niiden tukeminen sekä uusien löytäminen. VOIKUKKIA-vertaistukiryhmät ovat maksuttomia ja niitä järjestetään kahdesti vuodessa. (Kasvatus- ja perheneuvonta ry, n.d.)

Kasper ry:n tarjoama SOIHTU-valmennus on tarkoitettu vanhemmille, joilla on kokemusta lastensuojelusta sekä haluavat hyödyntää niitä muiden vanhempien tukemiseen sekä lastensuojelun kehittämiseen. SOIHTU-valmennus tarjoaa mahdollisuuden toimia tukihenkilönä sekä kokemusasiantuntijana. Valmennus sisältää valmennuspäiviä, ohjattua harjoittelua, pienryhmätyöskentelyä sekä henkilökohtaista ohjausta. Tavoitteena on vahvistaa vanhempien osallisuutta lastensuojelussa, tarjota vertaistukea ja toivoa sekä olla mukana kehittämässä lastensuojelun toimintaa. Valmennus on maksuton ja avoin kaikille vanhemmille, joilla on kokemusta lastensuojelusta. Kokemusasiantuntijat antavat ammattilaisten käyttöön kokemuseräistä tietoa, asiakkaiden ääntä ja aitoa kokemusta. (Kasvatus- ja perheneuvonta ry, n.d.-a.)

3 TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

3.1 Tarve ja tavoite

Keskustelin opinnäytetyön tilaajien kanssa heidän tarpeistaan. Esille nousi halu kehittää yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Yksikössä on havaittu, kuinka vanhemmat jäävät herkästi avun ja tuen ulkopuolelle. Kun vanhempi ei saa tarvitsemaansa apua tai tukea, ei kodin olosuhteet monestikaan parane. Huostaanoton perimmäisenä tavoitteena on aina perheen jälleenyhdistäminen. Opinnäytetyön tarkoituksena on pohtia keinoja, miten lastenkodin yksikkö voi parantaa vanhempien kuulluksi tulemistä ja osallistamista lapsen arkeen sekä pohtia keinoja, miten lastenkodin ohjaajat voivat tukea vanhemmuutta. Opinnäytetyön tavoitteeksi asetettiin toimintamallin kehittäminen, jossa parannetaan lastenkodin sekä vanhempien välistä yhteistyötä. Opinnäytetyön tärkeässä roolissa on vanhempien haastatteleminen. Yhdessä työn tilaajan kanssa laadittiin strukturoitu haastattelulomake, jolla kuullaan vanhempien ajatuksia lastenkodissa tehtävästä työstä ja miten he toivoisivat, että sitä kehitetään. Toimintamallin luomisen tarkoituksena on lisätä lastenkodin työntekijöiden tietoutta sekä ymmärrystä vanhempien asemaan sijaishuollossa. Tavoitteena on, että työntekijöillä olisi jatkossa paremmat työkalut ja suunnitelmallisuus vanhemmuuden tukemiseen lastenkodin arjessa. Tämän lisäksi parannetaan vanhempien osallisuutta, kuulluksi tulemisen tunnetta sekä toteutetaan yhteydenpitoa heidän toiveidensa mukaisesti.

Opinnäytetyön aiheen innostajana on toiminut myös Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen rahoittama, Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n sekä Perhekuntoutuskeskus Lauste ry:n toteuttama, hanke ”Asiakkaasta kumppaniksi ja Vanhempien ääni lastensuojeluun”. Näistä kahdesta hankkeesta on tehty julkaisu: ”Polkuja, joiden päässä näkyi hento valo.” Hankkeen tarkoituksena on ollut ohjata lastensuojelua kohti vanhempia osallistavampaan ja kokemustietoa kuulevampaan suuntaan. Julkaisussa mainitaan, että

lastensuojelun perustehtävänä on suojella lapsia mutta lastensuojelun tehtävänä on myös pyrkiä tukemaan vanhempia heidän kasvatusta- ja huolenpito-tehtävissään. Tuen ja avun tarpeessa olevan lapsen tilannetta miettivät yhtäaikaista ammattilaiset, vanhemmat ja lapsi itse. Jokaisella heistä on omat kokemukset, tunteet, käsitykset sekä arkitiedot ja tieteelliset tiedot. Parhaimmillaan tämä yhteistyö johtaa ymmärrykseen ja myönteiseen muutokseen. Huonossa tilanteessa yhteistyö johtaa vastakkainasetteluun ja muurien pystyttämiseen – ja tähän väsyvät niin vanhemmat kuin ammattilaisetkin. (Perhekuntoutuskeskus Lauste ry & Kasvatus- ja perheneuvonta ry, 2023, s. 2.)

3.2 Kysymysten asettelu ja haastatteluiden toteutuminen

Aineiston keruu toteutettiin strukturoidulla lomakehaastattelulla. Strukturoitu lomakehaastattelu toteutettiin kyselemällä. Haastatteluissa käytettiin lomaketta, jossa on valmiit kysymykset valmiiden vastausvaihtoehtojen kanssa. Kysymykset esitettiin kaikille samassa järjestyksessä. Lomakehaastattelu on toimiva, kun haluaa tietoa, joka on kategorisoitavissa ja tilastollisesti käsiteltävissä määrällisesti. (Vilkka, 2021, osa 2, kohta Tutkimushaastattelu).

Tämän opinnäytetyön haastattelulomakkeessa oli kaksi numeerista arviointia ja kahdeksassa kysymyksessä vastausvaihtoehdot kyllä/ei/en osaa sanoa. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi lomakehaastattelussa oli 3 avointa kysymystä. Tällä rajattiin haastattelun kvantifioimisen mahdollisuus. Kysymysten luonne pyrittiin luomaan mahdollisimman kunnioittavaksi ja niin, ettei ne henkilöidy liikaa vanhempaan. Lapsen asuminen sijaishuoltoyksikössä on arkaluontoinen aihe monelle vanhemmalle. Vilkan (2021, osa 2, kohta Aineiston eettiset lähtökohdat) mukaan, kaksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä normeista on tietoon perustuva suostumus sekä ihmisen yksityisyyden suojaaminen, tällöin haastateltavaa kohdetta tulee ennen aineiston kokoamista informoida sekä pitää tavoitteena, että henkilötietoja kerätään mahdollisimman vähän.

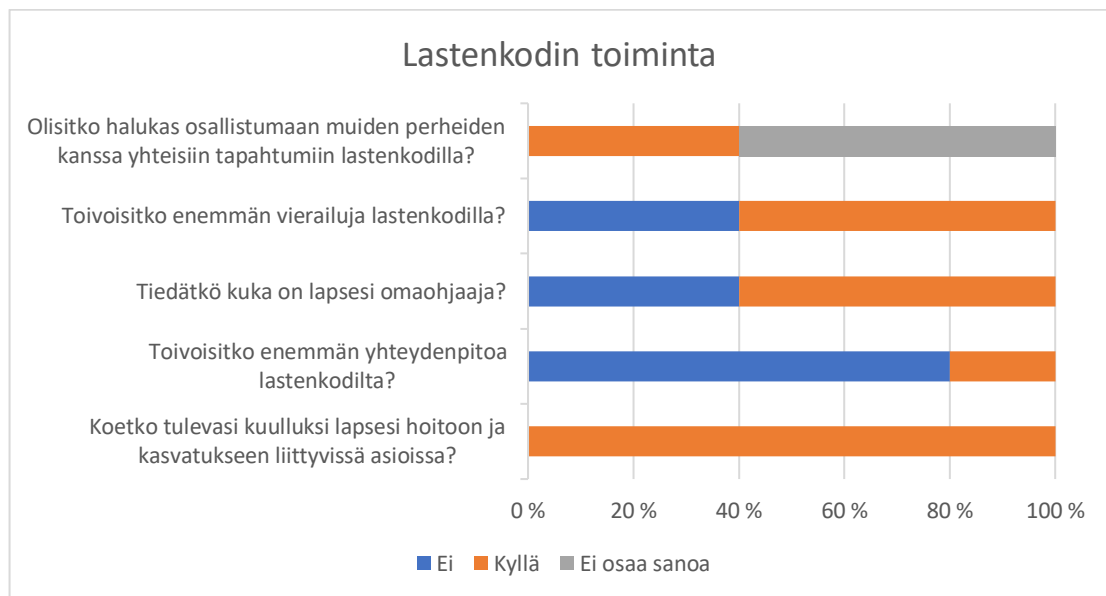
Tein haastattelut yhteistyössä viiden vanhemman kanssa. Kaksi toteutettiin lastenkodilla ja kolme puhelimitse. Jokainen vanhempi sai tiedotteen kartoituksesta, jossa käytiin läpi pyyntö osallistua kartoitukseen, vapaaehtoisuus, tarkoitus, anonymisyys, toteuttajat, menetelmät ja toimenpiteet, kustannukset ja niiden korvaaminen ja tuloksista tiedottaminen. Tämän lisäksi tiedotteessa on opinnäytetyön tekijän sekä ohjaajan tiedot.

3.3 Analysointi

Aineiston analyysin ensimmäinen vaihe oli lukea haastattelulomakkeet läpi ja tehdä yhteenveto. Yhteenvetoon kokosin jokaisen kysymyksen vastaukset ja jaottelin ne määrällisesti omiin ryhmiinsä. Jaottelu kävi suhteellisen helposti koska haastattelulomakkeessa oli eniten kyllä/ei/en osaa sanoa -vastausvaihtoehtoja. Avoimet vastaukset kirjasin erillisiksi kommentteiksi.

4 LOMAKEHAASTATTELUN TULOKSET

4.1 Lastenkodin toiminta

Ensimmäisenä käsittelen lastenkodin toimintaan liittyvät kysymykset. Ainoa kysymys, johon tuli täysin sama vastaus jokaiselta vanhemmalta oli, että kokevatko he tulevansa kuulluksi lapsensa hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Jokainen vanhempi antoi vastaukseksi kyllä. Tämä viestii siitä, että lastenkodilla kuullaan vanhempien ajatuksia ja mielipiteitä. Lisäksi yksi vanhemmista kommentoi: ”Kyllä teidän kanssa mutta en sosiaalitoimen.” Valtaosa vastaajista ei toivonut enempää yhteydenpitoa lastenkodilta. Vanhempi, joka vastasi kieltävästi kysymykseen kommentoi: ”Kyllä määhaluun tiedon heti.” Kun kysyttiin, että tietävätkö vanhemmat lapsensa omaohjaajan niin kaksi vastaajaa ei tiennyt. Koen, että tähän tietoon täytyy kiinnittää huomiota, kun laadin toimintamallia perehdytyskansioon.

Ajattelen, että vanhemman kuulluksi tuleminen on yksi tärkeimmistä yhteistyön kulmakivistä. Parhaimmillaan sijaishuoltoyksikön ja vanhemman välille syntyy kasvatuskumppanuus. Kyselyssä lastenkoti sai hyvän arvion siitä, että

vanhempi kokee tulevansa kuulluksi lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Kuitenkin joiltakin vanhemmilta puuttui varma tieto siitä, kuka on hänen lapsen omaohjaaja. Pohdin, että tuloksen perusteella lastenkodilla on tarve kehittää omaohjaaja työtään. Omaohjaajan työ on merkittävässä roolissa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Omaohjaaja huolehtii esimerkiksi lapsen arjen sujumisesta, palavereista ja terveydenhuollon palvelujen saamisesta. Omaohjaaja toimii parhaimmillaan turvallisena aikuisena lapsen ja maailman välissä. Niin kuin olen jo aiemmin maininnut opinnäytetyössä, huostaanotto on koko perheen kriisi ja alussa annetut tiedot esimerkiksi sijaishuoltopaikasta ja omaohjaajista ovat voineet mennä vanhemmalta ohi – onhan käsillä yksi elämän isoimmista muutoksista. Jos pohdin vuosien työtä lastensuojelussa, ajattelen, että sijaishuollossa asuvan lapsen asema on sitä kevyempi, mitä paremmin vanhemmat ja sijaishuoltopaikan työntekijät tulevat keskenään toimeen.

Hoitavien aikuisten tulisi voida sitoutua hoitoon ja omistautua lapselle. Usein lapsi kokee olevansa puun ja kuoren välissä: hän on lojaali biologisille vanhemmilleen ja kokee syyllisyyttä siitä, että viihtyy lastenkodissa ja alkaa luottaa sen aikuisiin. Jotkut lapset jäävät itselleen vahingollisella tavalla kodin ja lastenkodin väliseen tilaan, eivätkä he lopulta ole kiinni missään eivätkä ole kiinnittyneet kehenkään aikuiseen. Tästä syystä kaikki sellaiset työmuodot, joissa edistetään kodin ja lastenkodin välistä tiedonkulkua ja päästään tekemään yhdessä työtä lapsen hyväksi, koituvat lapsen parhaaksi. Jo sellaiset rauhanomaiset ja rakentavat tapaamiset, joissa mukana on lapsen lisäksi sekä vanhempia että lastenkodin väkeä, ovat omiaan kuromaan umpeen monien lasten mielessään kehittämiä vastakkainasetteluja. Vanhemmat ja isovanhemmat ymmärtävät paremmin lastenkodin tavoitteita, ja omahoitaja puolestaan hahmottaa paremmin lapsen ja hänen perheensä vaiheita ja kokemuksia. (Sinkkonen, 2013, s. 10.)

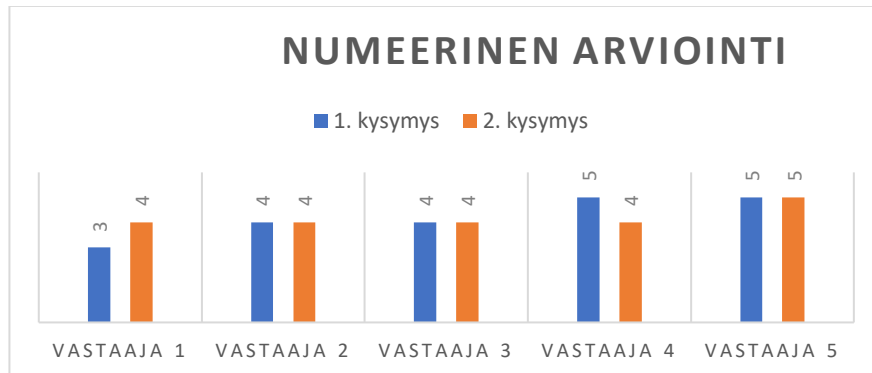
4.2 Vierailut lastenkodilla

Vierailut lastenkodilla sai hajanaisen vastaanoton. Kolme viidestä vastaajasta toivoi, että vierailuja olisi enemmän lastenkodilla. Yksi vanhemmista, joka toivoi enemmän vierailuja kommentoi: ”Helpompi tavata lapsia.” Kysymyksessä, jossa pohdittiin ovatko vanhemmat halukkaita osallistumaan yhteisiin tapahtumiin muiden perheiden kanssa oli eniten kielteisiä vastauksia. Moni vanhempi empi halukkuuttaan tavata muita perheitä.

Haastattelun tuloksia analysoidessani huomasin, että vierailuihin liittyviä kysymyksiä olisi tarvinnut muotoilla tarkemmin. Vastauksista jää puuttumaan tieto, että miksi tai miksi ei vanhempi halua vierailua useammin lastenkodilla tai mikä yhteisissä tapahtumissa aiheuttaa epävarman olon. Pohdin, että helpottaisiko tilannetta se, että lastenkodille luotaisiin esite, joka jaettaisiin vanhemmille. Esitteessä voisi kertoa lastenkodin arjen rutiineista, yhteisistä säännöistä ja toimitiloista. Madaltaisiko tämä halukkuutta vierailulle kun vanhempi tietäisi arjen toiminnoista enemmän? Perheiden yhteisten tapaamisten kannatus oli matala, ymmärrän tämän ammatillisesta näkökulmasta, moni vanhempi haluaa suojella yksityisyyttään ja toisen vanhemman kohtaaminen voi tuntua haastavalta. Kuitenkin näkisin tässä hyvän mahdollisuuden vanhempien keskinäiselle vertaistuelle.

4.3 Numeerinen arviointi ja yhteistyö

Kahdessa kysymyksessä arvioitiin numeerisesti lastenkodin ohjaajien työkentelyä.

Arviointiasteikko oli 1 (välttävä) – 5 (kiitettävä). 1. kysymys oli: ”Sujuuko yhteistyö omaohjaajan kanssa?” ja 2. kysymys: ”Sujuuko yhteistyö muiden ohjaajien kanssa? Omaohjaajien arvioinnissa oli hajontaa arvosanoissa mutta kokonaisuudessaan ohjaajien työskentely sai molemmissa hyvän keskiarvon. Yksi vanhemmista pohti: ”Vanhojen ja tuttujen työntekijöiden kanssa on helpompaa.”

Avoimia kysymyksiä oli kolme kappaletta. Kysymykset liittyivät yhteistyöhön ja yhteydenpitoon.

1. Minkälaista yhteistyötä tai tukea toivoisit lastenkodilta?

- ”Tähän mennessä ollut hyvää, soitot toimivat.”
- ”Tottakai toivon sitä, että pidetään mun lapsesta hyvää huolta.”
- ”Minusta on ollut hyvät viikottaiset soitot. Lisäksi toki tieto poikkeuksellisista asioista on hyvä tietää reaaliajassa.”
- ”En osaa sanoa, yhteistyö toimii, tärkeimmät asiat hoituu. En kaipaa kirjeitä.”
- ”Tällainkin menee, olen ihan tyytyväinen.”

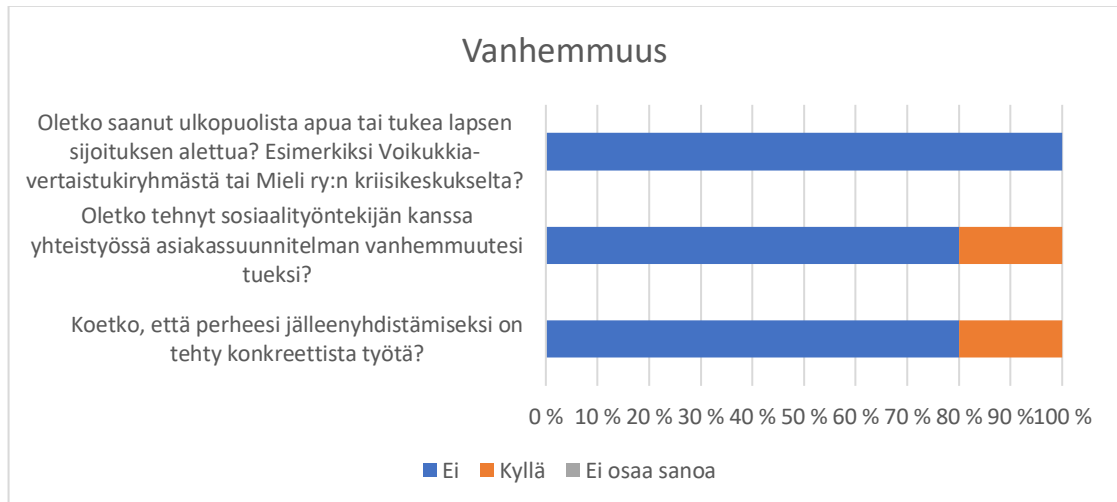
2. Kuinka usein toivot kuulevasi lapsen kuulumiset ohjaajilta?

- ”Minusta nyt hyvä, 1 x vko, lisäksi tarvittaessa ja haettaessa/tuotessa jos jotain on.”

- *"Minimi kerran kuukaudessa. Jos tulee jotain tärkeää niin useammin, niin kuin tähänkin asti on tehty."*
 - *"Mahdollisimman usein."*
 - *"On parantamisen varaa, en ole täysin kärryillä. Etenkin nuo psyykkisen puolen ongelmat. Ainakin kun tulee muutoksia."*
 - *"Kerran kahteen viikkoon."*
3. Millä tavalla toivot, että sinuun oltaisiin yhteydessä? Esimerkiksi puhelimitse, viestein tai sähköpostitse.
- *"Puhelimitse tai viestein."*
 - *"Viestein on parhain."*
 - *"Whatsapp-viestit tai soittaminen."*
 - *"Ensisijaisesti puhelimitse, sitten viestein."*
 - *"Puhelimitse, tekstiviestillä jos asia ei kiireinen."*

4.4 Vanhemmuuden tuki

Viimeisessä osiossa haastattelulomakkeessa käsiteltiin perheenjälleenyhdistämistä sekä vanhemmuuden tukemista. Viimeinen osio herätti osan vanhempien kanssa laajaa keskustelua huostaanotosta, perheen menneisyydestä ja tuen puutteesta sekä elämän kriisiytymisestä. Näitä keskusteluja en kirjannut haastattelun lomassa enkä avaa niitä opinnäytetyössä, yksityisuuden suojaamiseksi sekä asioiden arkaluontoisuuden vuoksi.

Kysyin vanhemmilta, että onko heidän perheen jälleenyhdistämiseksi tehty konkreettista työtä. Neljä vastaajista vastasi ei, yksi vastasi kyllä. Toinen kysymys vanhemmuuteen liittyen oli: ”Oletko tehnyt sosiaalityöntekijän kanssa yhteistyössä asiakassuunnitelman vanhemmuutesi tueksi?” Osan vanhempien kanssa käytiin läpi lastensuojelulain kohta 30§. Neljä vastaajaa antoi vastaukseksi ei ja yksi vastasi kyllä. Kaksi vanhemmista, jotka vastasivat kysymykseen kieltävästi eivät myöskään olleet tietoisia, että vanhemmille voidaan laatia oma asiakassuunnitelma ja olivat yllättyneitä tiedosta. Kolmas aiheeseen liittyvä kysymys oli: Oletko saanut ulkopuolista apua tai tukea lapsen sijoituksen alettua? Esimerkiksi Voikukkia-vertaistukiryhmästä tai Mieli Ry:n kriisikeskukselta? Kaikki vanhemmat vastasivat tähän kieltävästi. Lisänä kommentteja:

- ”On tarjottu, en tarvitse. Päätin pärjätä yksin.”
- ”Olisin osallistunut mutta korona peruutti.”
- ”On sellaista tarjottu, en halunnut mennä. Vaikeimmat ajat on ohi, mutta on tämä edelleen semmonen arkaluontoinen aihe.”
- ”En tiennyt edes tällaisesta, tai olisiko ne auttaneet yksinäisyyden/tyhjyyden tunteeseen.”
- ”Ei ole tarjottu. Kaiken mää teen, että lapsi pääsisi kotiin.”

Laatiessani kysymyksiä vanhemmuuteen liittyen, pohdin pitkään niiden sopivuutta sekä kunnioittavuutta. Yritin etsiä tietoa vanhemmuuden tueksi tehtävästä asiakassuunnitelmasta, mutta tietoa löytyi hyvin niukasti. Haastattelujen tulokset osoittavat vanhemmuuden tuen puutetta. Ajattelen, että lastenkodilla tähän voidaan kiinnittää huomiota etenkin säännöllisesti tapahtuvissa lapsen asiakassuunnitelmapalaverissa. Pääsääntöisesti vanhemmat haluavat myös olla läsnä palaverissa, joten vanhemman suostumuksella voitaisiin pohtia, miten yhteistyössä lastenkoti ja sosiaalityöntekijä voisivat tukea vanhempaa ja varmistaa, että hän kokee tulevansa kuulluksi. Myös tietoa vertaistukiryhmistä voisi jakaa paremmin. Lastenkodin osa tässä voisi olla esimerkiksi tiedotteen tulostaminen näkyville, kun uusi ryhmä on alkamassa tai käynnissä. Vanhemmuuteen liittyviä aiheita tulee kuitenkin käsitellä erityisellä huolellisuudella ja kunnioituksella. Tutkin, että löytyykö yhteiskunnallisella tasolla hankkeita, joissa kehitettäisiin vanhemmuuden tukemista lastensuojelussa. Lastensuojelun Keskusliitto on osatoteuttajana SOILA eli Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -koordinaatiohankkeessa. SOILA-hanke tukee sosiaalisten innovaatioiden syntymistä sekä lastensuojelun palvelujen uudistamista koko Suomessa. Hankkeen tavoitteena ovat: vähentää tarvetta nuorten sijoittamiselle palveluja kehittämällä, vahvistaa vanhemmuuden tukea huostaanoton eri vaiheissa, uudistaa jälkihuollon tukea monialaiseksi aikuistumisen tueksi sekä luoda ratkaisuja sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmiin vastaamiseksi. (Lastensuojelun Keskusliitto, n.d.) Toisena hankkeena löysin STEA:n rahoittaman Kokemuskohtaamo-hankkeen. Hankkeen toteuttajana toimii Kasper ry yhteistyössä Vantaan, Keravan ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueet. Hankkeen tarkoituksena on vahvistaa lastensuojelun avohuollon asiakasvanhempien asiakasosallisuutta sekä -turvallisuutta. (Kasvatus- ja perheneuvonta, n.d.-b.)

Haastattelun loppuun vanhempi sai halutessaan antaa avointa palautetta lastenkodille:

- ”*Vaikea kysymys, ei nyt oo mitään.*”

- *”Ei lisättävää”*
- *”Oon ensinnäkin tyytyväinen, kun lapsen kanssa tehdään ja lasta viedään paikkoihin, ei vain pidetä siellä lastenkodilla. Sit se, että hoidetaan yksilönä ja huomioidaan hänen vahvuudet ja heikkoudet on tosi tärkeitä. Kyllä mä luotan, että mun lapsesta pidetään hyvää huolta.”*
- *”Ei nyt oo mitään. Mieltisin näitä asioita eilen mutta ei nyt tuu mitään mieleen.”*
- *”Meidän kohdalla yhteistyö on hyvää ja koen, että ajatuksiani kuunnellaan. Toki välillä tullut olo, että kulkeeko viestini kaikille henkilökunnassa ja miten paljon lapseni saa henk.koht aikaa ohjaajilta.”*

5 KEHITETYN TOIMINTAMALLIN KUVAUS

Lomakehaastattelujen ja tietoperustan pohjalta aloin kehittää ohjeistusta lastenkodille. Toimintamalli (liite 1) tehdään työntekijöiden ohjeistukseksi. Tulosten perusteella havaitsin lisäksi, että vanhempien tiedonsaanti lastenkodilta tulee tehdä järjestelmälliseksi ja selkeäksi. Laadin toimintamallin osaksi esitteen, joka jaetaan vanhemmille. Esitettä ei julkaista yksityisyyden suojaamiseksi opinnäytetyössä.

Toimintamalli jaetaan kolmeen eri osioon. Ensimmäisessä osiossa on omaohjaajan, lapsen ja perheen tutustuminen. Tutustumiseen kuuluu perheen vierailu lastenkodilla. Vierailun aikana käydään läpi lapsen huone, lastenkodin yhteiset tilat, arjen rutiinit ja yhteiset säännöt. Vanhemmille annetaan lastenkodin esite. Vierailun aikana omaohjaaja täyttää yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa lapsen tiedot & perheen yhteistyö – lomakkeen (liite 2). Keskustelun kautta kirjataan lomakkeelle lapselle merkitykselliset asiat kuten harrastukset, kouluaineet, ruokailutottumukset ja tärkeät ihmiset. On tärkeää

myös kuulla mistä lapsi ei pidä ja mitkä asiat ovat haasteellisia. Ohjaajalla on tilaisuus luoda luottamuksellinen yhteys vanhempiin sekä kuulla heidän ajatuksia arjesta ja kokemuksistaan. Kun lapsen tiedot on kirjattu ylös, tämän jälkeen kirjataan vanhempien toiveet yhteydenpidolle. Yhteydenpitoon kuuluu kuulumissoitot, halukkuus osallistua palavereihin, vierailut lastenkodilla sekä toiveet kotilomiin ja juhlapyhiin. Juhlapyhistä keskustellessa on mahdollisuus myös kuulla vanhempien ajatuksia siitä, ketkä kuuluvat heidän lähipiiriin ja keitä he toivovat, että lapsi tapaa. Omaohjaajan tulee keskustella vanhemman kanssa, minkälaiset tapaamiset ovat vanhemmalle mieluisimpia. Osa vanhemmista tapaa lastaan ennemmin lastenkodilla ja toiset vanhemmat taas mahdollisuuksien mukaan kotilomilla. Yhteydenpidon suunnitelmaan kirjataan myös, että missä tilanteissa vanhempi toivoo, että heihin ollaan heti yhteydessä. Näitä voi olla esimerkiksi lapsen sairastuminen tai karkaaminen lastenkodista. Lapsen tiedot & perheen yhteistyö – lomake päivitetään kerran vuodessa yhdessä vanhempien, lapsen ja omaohjaajan kanssa.

Toimintamallin toisessa osiossa aiheena on ohjeistukset yhteydenpidon ylläpitoon. Omaohjaajan tehtävänä on ylläpitää lapsen ja vanhemman yhteyttä. Tähän voi olla toimintatapoina sovittujen ohjaajien ja vanhempien kuulumissoittojen toteuttaminen niin, että lapsikin voi keskustella vanhemman kanssa. Jos lapsesta tuntuu haastavalta yksin puhua niin vaihtoehtona voi olla yhteinen kaiutinpuhelu, johon osallistuu vanhempi/vanhemmat, lapsi ja omaohjaaja. Omaohjaajan tehtävänä on myös huolehtia, että lapsi muistaisi vanhempaa merkkipäivinä kuten äitien- ja isäinpäivänä. Muistaminen voi olla lapsen halun mukaan viesti tai soitto, jollei tapaamista ole erikseen sovittuna. Vanhemman ja lapsen välistä yhteyttä voidaan myös tukea kutsumalla vanhempi lapselle tärkeisiin tapahtumiin kuten koulun kevät- tai joulujuhlaan tai harrastusten näytöksiin. Yhteydenpidon ylläpidon tärkeässä osassa on myös omaohjaajan ja vanhempien sujuva yhteistyö. Kun vanhempien kanssa on täytetty Lapsen tiedot & perheen yhteistyö – lomake, on omaohjaajan tehtävänä varmistaa, että lastenkodilla tätä noudatetaan. Tapaamisjärjestelyt hoidetaan niin kuin ne ovat

asiakassuunnitelmassa tai erikseen sovittu. Omaohjaajan työhön kuuluu arjen terveisten lähettäminen vanhemmille, kuten kuvia lapsen arjesta tai tieto koe-menestyksestä. Yhteistyön syventämiseksi omaohjaaja tarjoaa vanhemmalle mahdollisuuden osallistua hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon, johon kirjataan lapsen hoidolliset ja arjen tavoitteet lastenkodissa. Ajan saatossa, yhteistyön syventämiseksi omaohjaaja selvittää, onko vanhemmalla toivetta tavata omaohjaaja kahden kesken. Tapaamisilla on mahdollisuus keskustella vanhemman ajatuksista, kertoa lastenkodin arjen tapahtumista ja käydä läpi esimerkiksi kotilomia ja onko vanhemmalle haasteita oman jaksaminen tai hyvinvoinnin kanssa. Lastenkodilla on kirjallisia materiaaleja ja tehtäviä, joilla voidaan syventää omaohjaajan ja perheen välistä tutustumista. Mitä paremmin omaohjaaja tuntee lapsen perheen, sitä syvempi on ymmärrys.

Toimintamallin viimeisessä osiossa aiheena on lapsen kotiuttaminen tai itsenäistyvä nuori. Omaohjaaja noudattaa ohjeistusta riippuen, loppuuko lapsen sijoitus kotiuttamiseen tai omilleen muuttoon. Kotiuttamisessa omaohjaajan tehtävänä on olla lapsen ja vanhemman tukena. Omaohjaaja pakkaa yhdessä lapsen kanssa tämän tavarat ja käy keskustellen tulevaa läpi. Omaohjaaja siirtää tarvittavat tiedot vanhemmille, kuten koulutiedot, harrastuksiin liittyvät käytänteet ja mahdolliset hoitokontaktit ja niiden tulevat käynnit. Itsenäistyvän nuoren tilanteessa omaohjaajan tehtävänä on tukea koko perhettä uudessa elämänvaiheessa. Nuoren omilleen muutto on jännittävää sekä nuorelle että hänen vanhemmilleen. Vanhemmille jaetaan tietoa, miten nuoren itsenäistyminen on suunniteltu ja miten se tullaan toteuttamaan. Omaohjaajan tehtävänä on kannustaa vanhempia ohjaamaan nuorta viisaisiin päätöksiin. Sijaishuollon aikana kertyneet lapsen asiakirjat omaohjaaja toimittaa vastuusosaalityöntekijälle.

Kokonaisuudessaan toimintamallin tarkoituksena on selkeyttää lastenkodin omaohjaaja työtä sekä lisätä vanhempien kuulluksi tuleamista. Erilliset osiot antavat työjärjestyksen ja tavoitteet tehtävälle työlle. Lastenkodin esitteen avulla

vanhemmalle jää tärkeät ja tarvittavat tiedot. Näin ollen, jos jokin tieto menee alussa ohi, vanhempi voi palata siihen esitteen myötä. Kun sijoituksen alussa omaohjaaja panostaa perheen tutustumiseen, on tulevaisuuden yhteistyö ymmärtäväisempää sekä yksilöllisempää jokaisen perheen kohdalla.

6 POHDINTA

Lähdin tekemään opinnäytetyötä kiinnostuneena ja avoimin mielin. Lastensuojelun työkentällä ovat tutuksi tulleet lastensuojelulaki, sijaishuolto ja avohuolto. Kuitenkin näihin liitettynä vanhemmuuden osallisuus ja sen tukeminen ovat jääneet osittain tuntemattomaksi. Lastensuojelussa keskitytään lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen, mutta vanhempien tukimuodot eivät sijaishuollon arjessa ole tulleet niin tutuiksi.

Kun opinnäytetyön aihe oli rajattu vanhemmuuden tukemiseen sijaishuollossa, alkoi tietoperustan tutkiminen. Nopeasti havaitsin, että tietoa löytyy niukasti. Lastensuojelulaki ohjaa joissain määrin mutta suurin tieto löytyi erilaisten järjestöjen tuottamasta tiedosta. Mainitsen vielä erikseen, että onneksi meillä on Suomessa Kasvatus- ja perheneuvonta Kasper ry, heillä on laajaa tietoa vanhemmuuden tukemisesta ja osallisuudesta lastensuojelussa. He ovat saaneet vanhempien ääniä kuuluviin sekä jatkavat työn kehittämistä uusilla hankkeilla.

Tietoperustan kokoamisen jälkeen laadin kysymykset lomakehaastatteluun ja pohdin, mitä tietoa niillä haluan saavuttaa. Lomakehaastatteluun päättyi lopulta 14 erilaista kysymystä. Kysymysten tavoitteena oli kuulla vanhempien ajatuksia sijaishuoltoyksikön toiminnasta sekä kuulla heidän kokemuksiaan vanhemmuuden tukemisesta. Lastensuojelulaissa mainitut vanhemmuuden asiakassuunnitelma ja konkreettinen työ perheen jälleenyhdistämiseksi toteutui vain yhden perheen kohdalla neljästä perheestä. Tämän vuoksi yhä suurempaan

painoarvoon nousi tieto, miten vanhemmat toivovat, että heitä lastensuojelun yksikössä kuullaan ja osallistetaan. Annan suuren arvon vanhempien haastatteluille osana tätä opinnäytetyötä, he jakoivat tärkeää tietoa, ajatuksia ja henkilökohtaisia kokemuksiaan lastensuojelusta. Kokonaisuudessaan haastattelujen suunnittelu, aikataulutus, toteutus ja analysointi olivat yksi suurimpia osuuksia tässä opinnäytetyössä. Haastattelut lisäsivät huomattavasti minun tietämystä ja ymmärrystä.

Arjen työ lastensuojeluyksikössä on minulle jo vuosien ajalta tuttua. Työhistoria helpotti analysoitavaa työtä. Vanhempien toiveiden ja käytännön toimintamallin yhteensovittaminen sujui hyvin. Opinnäytetyön tietoperustan ja vanhempien haastatteluiden pohjalta luotu toimintamalli on käytännön läheinen ja lastenkodin arjessa mahdollinen toteuttaa. Toimintamalli ohjaa työjärjestystä ja antaa ideoita, miten lisätä vanhemman tiedon saantia ja osallisuutta. Toimintamallia tehdessäni pohdin, että lastenkodin ohjaajien työtehtävien määrä ei saa kohtuuttomasti lisääntyä tai tuntua siltä, että vaativassa työssä työntekijältä odotetaan yhä enemmän. Tarkoituksena on ohjeistaa ja selkeyttää. Jo pienillä teoilla lasten omaohjaajat pystyvät syventämään yhteistyötä vanhemman kanssa.

Tässä opinnäytetyössä vanhemmuuden tukemista on tarkasteltu tutkitun tiedon ja vanhempien näkökulmasta. Ajattelen, että työtä olisi vielä syventänyt sosiaalityöntekijöiden näkemys. He ovat nähneet erilaisia perheitä, tilanteita ja syyss-seuraussuhteita. Sosiaalityöntekijöillä voisi olla vielä syvempää näkemystä siihen, miten vanhemmuus ja sen tukeminen toteutuu käytännön työssä. Tätä voisi kartoittaa täysin omana opinnäytetyönään.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen on ollut innostava, haastava ja opettavainen prosessi. Työ on kehittänyt ammattitaitoani ja toivon mukaan pääsen hyödyntämään opittua tietoa sosionomina työskennellessäni.

LÄHTEET

Ahvenainen, A., Hellsten, S. (2022). ”Kun apu ei tunnu enää avulta” – Lastensuojelun asiakasvanhempien kokemuksia lastensuojelusta. (s. 5). https://suomenkasper.fi/wp-content/uploads/2022/03/kun-apu-ei-tunnu-avulta_kasper_ry_290322.pdf

Hokkila K. (2023). Lastensuojelu asiakkaiden silmin. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2023/11/20231101LastensuojeluAsiakkaidenSilminSelvitysValmis.pdf>

Kasvatus- ja perheneuvonta ry. (n.d.) Vertaistuki vanhemmille ja läheisille. Haettu 26.9.2024 osoitteesta: <https://suomenkasper.fi/lastensuojelu/vertaistuki-vanhemmille-ja-laheisille/>

Kasvatus- ja perheneuvonta ry. (n.d.-a.) Vanhempien kokemusasiantuntijatoiminta. Haettu 26.9.2024 osoitteesta: <https://suomenkasper.fi/lastensuojelu/kokemusasiantuntijatoiminta/>

Kasvatus- ja perheneuvonta ry. (n.d.-b.) Kokemuskohtaamo-hanke. Haettu 20.11.2024 osoitteesta: <https://suomenkasper.fi/lastensuojelu/lastensuojelukoikumiskohtaamo/>

Lamponen, T. (2022). Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko lastensuojelun sosiaalityöntekijän työnä. [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2509-1>

Lastensuojelulaki 417/2007. Haettu 30.4.2024 osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun Keskusliitto. (n.d.) SOILA – Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa. Haettu 20.11.2024 osoitteesta: <https://www.lskl.fi/hankkeet/sosiaaliset-innovaatiot-lastensuojelussa-soila/>

Lastensuojelun Keskusliitto. (11.4.2024). Tilapäinen vai pysyvä huostaanotto – vanhemman kokemuksia lastensuojelusta. <https://www.lskl.fi/blog/tilapainen-vai-pysyva-huostaanotto-vanhemman-kokemuksia-lastensuojelusta/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (7.8.2024). Vanhempainpuhelin ja chat. Haettu 26.9.2024 osoitteesta: <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/vanhempainpuhelin/>

Perhe- ja kuntoutuskeskus Lauste ry & Kasvatus- ja perheneuvonta ry. (2023). ”Polkuja, joiden päässä näkyi hento valo” – vanhempien osallisuus ja kokemusasiatuntijuus lastensuojelussa. (Lightpress Oy). Haettu 19.11.2024 osoitteesta: https://suomenkasper.fi/wp-content/uploads/2023/02/polkuja-joiden-paassa-nakyi-hento-valo_julkaisu-2023.pdf

Pesäpuu ry, Valtakunnallinen lastensuojelujärjestö. (n.d.) #Munperheet: Huostaanotetun lapsen vanhempaa koskeva asiakassuunnitelma. Haettu 19.9.2024 osoitteesta: https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2020/12/Vanhemman_asiakassuunnitelma.pdf

Räty T. (2019). Lasten suojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. (4. painos). Otavan Kirjapaino.

Saaristo, S., Paaso, S-A., Nokiretki, K. & Nieminen, S. (2022). Elintärkeitä asioita: Ikkuna lasten kokemusten syvempään ymmärtämiseen. Punamusta.

Salonen, J., Hiltunen P. (2024). Vanhempien osallisuus on avainasemassa asiakasturvallisemmassa lastensuojelussa.

<https://suomenkasper.fi/vanhempien-osallisuus-on-avainasemassa-asiakas-turvallisemmassa-lastensuojelussa/>

Sinkkonen, J. (2013). Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa Kiiskinen, P (toim.), Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa: Käsikirja sijais-huollon ammattilaisille. (Uudistettu painos). Pelastakaa lapset.

Suomen Mielenterveys ry. (n.d.) Tukea ja apua. Haettu 26.9.2024 osoitteesta: <https://mieli.fi/tukea-ja-apua/>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024). Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu? Haettu 30.4.2024 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024a). Lastensuojelun käsikirja. Huostaanoton prosessi. Haettu Haettu 3.5.2024 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-prosessi>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024b). Lastensuojelun käsikirja. Sijais-huolto. Haettu 17.9.2024 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024c). Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Haettu 19.9.2024 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyo-vanhempien-kanssa>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024d). Lastensuojelun käsikirja. Työsken-tely lapsen ja läheisten kanssa huostaanottovaiheessa. Haettu 19.9.2024 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun->

[kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/tyoskentely-lapsen-ja-laheisten-kanssa-huostaanottovaiheessa](#)

Vilka H., (2021). Näin onnistut opinnäytetyössä: ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. PS-kustannus. <https://www.finna.fi/>

LIITE 1

Vanhemmuuden tukeminen sijaishuollossa – toimintamalli lastenkodin omaohjaajille

Tarkoituksena on selkeyttää lastenkodin omaohjaaja työtä sekä lisätä vanhempien kuulluksi tulemista ja osallisuutta. Kun sijoituksen aikana omaohjaaja panostaa perheen tutustumiseen, on tulevaisuuden yhteistyö ymmärtäväisempää ja yksilöllisempää jokaisen perheen kohdalla.

1. Tutustuminen

- Perheen kanssa sovitaan tutustuminen lastenkodilla. Tutustumisessa voi olla läsnä molemmat lapsen vanhemmat, mahdolliset sisarukset ja tarvittaessa sosiaalityöntekijä. Ensimmäinen tutustumiskäynti lastenkodilla tulee tehdä pienellä kokoonpanolla, jolloin kyetään antamaan vanhemmille ja lapselle heidän tarvitsema huomio. Sukulaisille ja muulle lähipiirille voidaan sopia erillinen tutustumiskäynti.
- Vierailun aikana tutustutaan lapsen huoneeseen, lastenkodin yhteisiin tiloihin, arjen rutiineihin ja yhteisiin sääntöihin. Vanhemmille annetaan lastenkodin esite
- Vierailun aikana omaohjaaja täyttää yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa Lapsen tiedot & perheen yhteistyö – lomakkeen (liite 2). Keskustelun kautta kirjataan lomakkeelle lapselle merkitykselliset asiat kuten harrastukset, kouluaineet, ruokailutottumukset ja tärkeät ihmiset. On tärkeää myös kuulla, mistä lapsi ei pidä ja mitkä asiat ovat haasteellisia. Ohjaajalla on tilaisuus luoda luottamuksellinen yhteys vanhempiin sekä kuulla heidän ajatuksia menneestä ajasta ja kokemuksista. Lomakkeelle kirjataan myös vanhempien toiveet yhteydenpidolle. Yhteydenpitoon kuuluu kuulumissoitot/-viestit, halukkuus osallistua palaveriin, vierailut lastenkodilla sekä toiveet kotilomiin ja juhlapyyhiin. Nämä ovat toiveita, joita kohti työskentelemme yhdessä vanhemman kanssa. Tärkeää on, että Meritähdessä teemme voitavamme, jotta lapsen ja vanhemman välinen suhde jatkuu ja kehittyy sijaishuollon aikana. Lisäksi lomakkeelle kirjataan tieto, että

milloin vanhempi toivoo, että häneen ollaan heti yhteydessä. Näitä voi olla esimerkiksi lapsen sairastuminen tai hatkaaminen.

- Lapsen tiedot & perheen yhteistyö – lomake päivitetään kerran vuodessa yhdessä vanhempien, lapsen ja omaohjaajan kanssa. Lomake on liite 2.

2. Yhteydenpidon ylläpito & syventäminen

- Omaohjaajan tehtävänä on ylläpitää lapsen ja vanhemman välistä yhteyttä
- Toimintatapoina voi olla esimerkiksi yhdessä sovittujen kuulumissoittojen toteuttaminen niin, että lapsikin voi keskustella vanhemman kanssa. Lapsi ja vanhempi voivat keskustella kahdestaan puhelimesta (jos tämä on asiakassuunnitelmaan kirjattu sopivaksi). Jos lapsesta tuntuu esimerkiksi haastavalta puhua yksin vanhemman kanssa, niin vaihtoehtona voi olla kaiutinpuhelu yhdessä omaohjaajan kanssa
- Omaohjaajan tehtävänä on huolehtia, että lapsi muistaisi vanhempaa merkki- ja juhlapäivinä. Näitä voi olla esimerkiksi äitien- ja isänpäivä. Muistaminen voi olla lapsen halun mukaan viesti tai soitto, jollei tapaamista ole erikseen sovittuna
- Vanhemman ja lapsen välistä suhdetta omaohjaaja voi tukea kutsumalla vanhemman/vanhemmat lapselle tärkeisiin tapahtumiin kuten koulun kevät- tai joulujuhlaan tai harrastusten näytöksiin
- Omaohjaaja huolehtii, että työyhteisössä tiedetään ja noudatetaan Lapsen tiedot & perheen yhteistyö -lomakkeen sisältöä. Esimerkiksi milloin vanhempi haluaa, että häneen ollaan heti yhteydessä
- Omaohjaaja huolehtii, kotilomien tai muiden tapaamisten järjestelyistä niin kuin ne on asiakassuunnitelmaan kirjattu
- Kaikkien ohjaajien työhön kuuluu pienten arjen terveisten lähettäminen, esimerkiksi kuvia lapsen arjesta tai tieto koemenestyksestä

- Yhteistyön syventämiseksi haluaako vanhempi osallistua hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon?
- Toivooko vanhempi omaohjaajan kanssa kahdenkeskisiä tapaamisia? Tapaamisilla olisi mahdollisuus käydä läpi vanhemman ajatuksia ja kotilomien sujuvuutta, kertoa lastenkodin arjen tapahtumista sekä onko vanhemmalla haasteita oman jaksamisen tai hyvinvoinnin kanssa.
- Lastenkodilla on lukuisia kirjallisia materiaaleja ja tehtäviä, joissa syvennetään perheen ja omaohjaajan välistä tutustumista.

3. Lapsen kotiuttaminen / itsenäistyvä nuori

- Omaohjaaja noudattaa ohjeistusta riippuen, loppuuko lapsen sijoitus kotiuttamiseen vai omilleen muuttoon
- Kotiuttamisessa omaohjaajan tehtävänä on olla lapsen ja vanhemman tukena
- Lapsen kotiutuessa omaohjaaja huolehtii yhdessä lapsen kanssa tämän tavaroiden pakkaamisesta. Omaohjaajan on tärkeää sanoittaa lapselle tulevaa ja kuulla lapsen ajatuksia. Omaohjaaja siirtää tarvittavat tiedot vanhemmille, kuten koulutiedot, harrastuksiin liittyvät käytänteet ja mahdolliset hoitokontaktit ja niiden tulevat käynnit
- Itsenäistyvän nuoren tilanteessa omaohjaajan tehtävänä on tukea lasta ja vanhempia uudessa, jännittävässä elämänvaiheessa
- Vanhemmille jaetaan tietoa, miten nuoren itsenäistyminen on suunniteltu ja miten se tullaan toteuttamaan
- Omaohjaaja kannustaa vanhempia ohjaamaan nuorta viisaisiin päätöksiin
- Sijaishuollon aikana kertyneet lapsen asiakirjat omaohjaaja toimittaa vastuusosiaalityöntekijälle

LIITE 2

Tutustumiskäynnillä täytettävä lomake

Vanhemman tiedot

- Nimi:
- Puhelinnumero:
- Osoite:
- Millä tavoin toivot, että sinuun ollaan yhteydessä:

Toiveet yhteydenpidolle

- Kuulumisten vaihto lapsen ja omaohjaajan kanssa:
- Toivotko, että sinulle lähetetään kuvia/kuulumisia lapsen arjesta:
- Vierailut lastenkodilla:
- Kotilomat & juhlapyhät:
- Palaveriihin osallistuminen:
- Näissä tilanteissa toivon yhteydenpitoa heti:

Tämä lomake päivitetään yhdessä lapsen, vanhemman ja omaohjaajan kanssa kerran vuodessa.

Päivämäärä:

